

Arany János emlékhelyek régiókban

Arany János már életében a nemzet költője lett. Életműve máig élő és ható, meghatározó része a magyar irodalomnak, ezzel együtt a magyar köztudatnak is. Így hát természetes, hogy a nemzet számos helyen megörökítette és élteti emléket – szobrok, emléktáblák, intézmény- és utcanevek, rendezvények, emlékévek, díjak, emlékérmek, bélyegek, rendezvények gazdag változatában. Nem is szólva a róla szóló rendkívül gazdag irodalomról.¹

2017 Arany János-emlékév: születésének kétszázadik évfordulója. Ok és indok arra, hogy folyóiratunk is megemlékezzen róla – azért is, mert Aranyra voltak debreceni kötődései, és ezeket városunkban és régiókban is többféle emlék őrzi. El kell ismernünk, Debrecent említő néhány írásai sorában nincsenek olyan jelentős alkotások, mint Csokonai, Fazekas, Petőfi, Móricz, Ady, Tóth Árpád vagy Szabó Lőrinc művei között, ide értve olyan debreceni illetőségű költőket is, mint Oláh Gábor, Sarkadi Imre, Kis Tamás, Szabó Magda, Borbély Szilárd. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy Aranyra nagy hatással volt a Református Kollégium szellemisége, amely – itt végzett tanárai révén – már a nagyszalontai iskolában megérintette. Ez még akkor is nyilvánvaló, ha tudjuk, hogy itt (sem) érezte igazán jól magát. „Egész emberi, művészi alkatát alapvetően határozta meg a debreceni alapú kálvinizmus, tehát Debrecenhez mégis meghatározó nemzeti, felekezeti, erkölcsi, művészi alakulásrendje köti.” (Imre László)

A debreceni Arany-emlékhelyek egy része itt-tartózkodásának konkrét eseményeihez kötődnek. Diákéveire a Református Kollégium homlokfalán elhelyezett dombormű (1. kép) és a mostani jubileumi évben róla elnevezett kollégiumi terem (2. kép), kis-tanítói tevékenységének színhelyére tábla (6. kép, Kálvin tér 11.), rövid színészi pályafutására márványlap (3. kép, Batthyány u. 12.) emlékeztet. Bár Aranyék nem voltak jelen keresztgyermekük, Petőfi Zoltán keresztelőjén, ennek az eseménynek is van emléke (5. kép, Szent Anna u. 21.); nincs viszont megörökítve az a pár hónap, amelyet Arany 1849 tavaszán a Debrecenbe áttelepült kormány jegyzőjeként töltött a városban.

További három „kétdimenziós” emlékhely őrzi a költő debreceni kötődését: az Arany János utca névadását megörökítő felirat (4. kép), az egyetem díszudvarán az elődintézmény, a Református Kollégium neves tanulóinak, tanárainak

¹ A teljesség igénye nélkül említünk három művet debreceni szerzőktől:

- Barta János: Arany János és kortársai, I. kötet: Arany-tanulmányok, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2003.
- Imre László: Arany János balladái, Tankönyvkiadó, Bp., 1988
- Arany János: Tanulmányok és kritikák. Szerk. S. Varga Pál, 2. kiadás, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2012

sorában elhelyezett márványtábla (8. kép), illetve az idén kialakított *Arany János tér*.

Aranynak több „háromdimenziós” emlékhelye is van városunkban – ezek nem kötődnek életének eseményeihez, így inkább az utókor tiszteletét fejezik ki.

- Mellszobor. Medgyessy Ferenc (befejezte: Megyeri Barna), Medgyessy sétány, 1957 (10. kép). (Másolata, amelyet Berky Nándor készített, az Arany János téri iskola udvarán látható, 11. kép).
- Dombormű, Berky Nándor, 2000, Kossuth Gyakorló Gimnázium, Csenegő u. 4. (7. kép).
- Mellszobor, Juha Richárd Attila, 2014 (az Arany János tér kialakításával együtt) (12. kép)².

A megye négy városban találunk további Arany emlékhelyet:

- Ebes: Arany János Általános Iskola, benne Arany János-fal, <http://ebesarany.hu/>
- Létavértes: Arany János Általános Iskola, http://arany-vertes.sulinet.hu/?page_id=196
- Hajdúböszörmény, Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar: Arany János-mellszobor, (Izsó Miklós gipsz-szobrát bronzba öntötte Lestyán-Goda János, 2017, 13. kép), <http://gyfk.unideb.hu/fotoalbumok?album=2061342&viewMode=date>
- Berettyóújfalu, Arany János Gimnázium: a költő ülőszobra, Kiss István, 1985 (13. kép), https://www.kozterkep.hu/~/4023/Arany_Janos_szobor_Berettyoujfal_u_1985.html

Szerkesztőségünk három tanulmánnyal és e képgalériával³ tiszteleg a kétszáz évvel ezelőtt született nagy költőnk emléke előtt.

² Az iskola korábban az egyetem *Arany János Gyakorló Általános Iskolája* nevet viselte, a Minisztérium által előírt intézmény-összevonások miatt azonban 2016-ban elvesztette ezt a nevét. Az egyetem (és a város) – a költő és az iskola hagyományai iránti tiszteletből – *Arany János tér* néven szép parkot alakított ki az iskola előtt, ahol mellszobrot is állított (12. kép). Az intézmény mai – a kényszerűségből adódó, szinte groteszk – elnevezése: *A Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája Arany János téri feladatellátási helye*. Képzelnék el Ady verscímét így: „Üzenet egykori feladatellátási helyemre.”

³ A fényképeket Bolyog-Nagy Evelin készítette 2017 májusában.

1. kép

2. kép

3. kép

4. kép

5. kép

6. kép

7. kép

8. kép

9. kép

10. kép

11. kép

12. kép

13. kép